

Építsünk reaktort!

58

Az önfenntartó láncreakció

- 1) biztosítása
- 2) szabályozása

59

1. üzemanyag

^{238}U : 99,2%
 ^{235}U : 0,71%.

Izotóp	Kiindulási anyag	Hatásos neutron
235U	természetes urán	termikus
233U	tórium, neutronbesugárzás	termikus
239Pu	^{238}U , neutronbesugárzás	termikus
241Pu	^{238}U , neutronbesugárzás	termikus
238U	természetes urán	gyors
232Th	természetes tórium	gyors

2. neutronok lassítása: moderátor

Különböző moderátoranyagok lassítási jósága

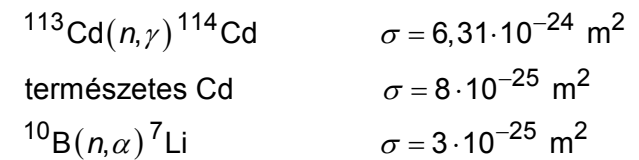
	μ_a, m^{-1}	μ_s, m^{-1}	Lassítási jóság
H ₂ O	$2200 \cdot 10^{-3}$	370	67
D ₂ O	$3 \cdot 10^{-3}$	48	48
C	$36 \cdot 10^{-3}$	39	170
Be	$111 \cdot 10^{-3}$	85	160

3. energiaelvitel: hűtőközeg

nagy hőkapacitás
 nagy tisztaság
 finomszabályozás

60

4. szabályozás

5. neutrongazdálkodás

A neutronok lehetséges sorsa:

1. *Hasítás:*

2. *Befogás* hasítás nélkül:

- a fűtőanyagban (pl. ^{235}U és ^{238}U magokban),

- a moderátorban,

- szerkezeti anyagokban,

- a hasadási termékekben*

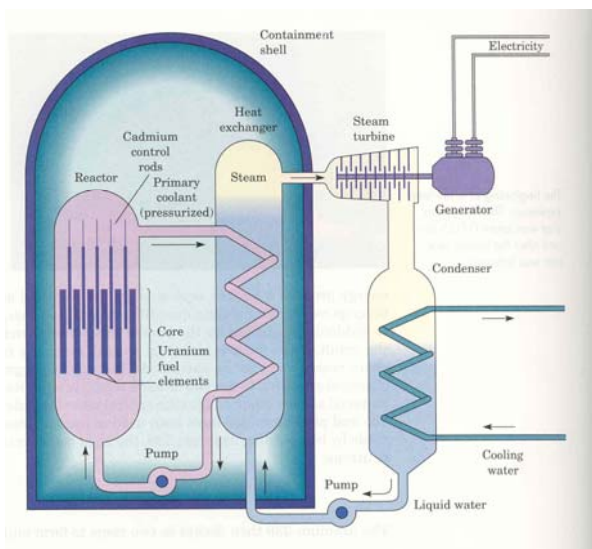
- a szabályozó rudakban (pl. kadmium)

3. *Kidiffundálás* a környezetbe.

⁶¹reaktorméreg

A reaktor

62

Nukleáris detektorok

Nukleáris sugárzások detektálása

63

DETEKTÁLHATÓSÁG ALAPJA: ionizációs kölcsönhatások

1. Semleges gerjesztés

2. Külső ionizáció

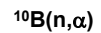
3. Belső ionizáció

4. Fékezési röntgensugárzás

NEUTRON-DETEKTÁLÁS: Közvetett ionizáció

64

Detektálási lehetőségek/igények:

igen/nem

sugárzás fajtája

sugárzás energiája

integráló

azonnali

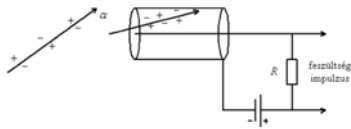
későbbi kiolvasás (pl. lumineszcens det.)

pillanatnyi érték (ratemeter)

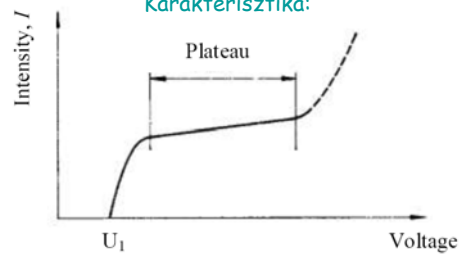
65

GM cső

Gázionizáció

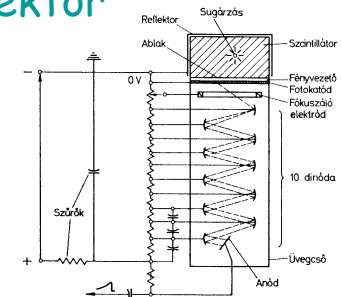
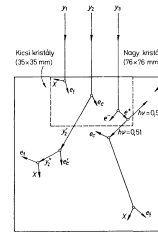

Karakterisztika:

66

Szcintillációs detektor

A szcintillátor kristály anyaga a detektálandó sugárzástól függ

Leggyakoribb: NaI(Tl) gamma
Műanyag szcintillátor béta
ZnS alfa

Folyadékszcintillációs mérés technika

kis energiájú radioaktív izotópok mérésére (^3H , ^{14}C)
a szcintillátor és a mérendő anyag közös oldatban

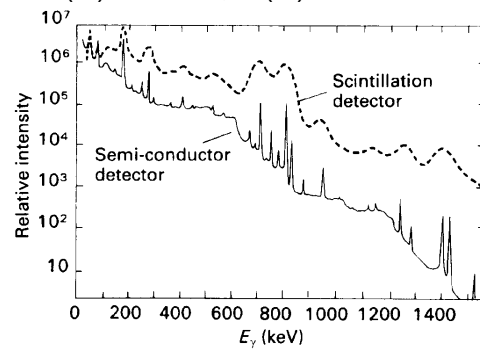
67

Félvezető detektor

Félvezetők tulajdonságai

	Si	Ge	CdTe
Rendszám, Z	14	32	48 - 52
A tiltott sáv szélessége, eV	1,12	0,74	1,47
Ionizációs energia, eV	3,61	2,98	4,43

Ge(Li) HPGe, Si(Li)

68

A DETEKTOROK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

TULAJDONSÁG	GM cső	SZCINTILLÁCIÓS	FÉLVEZETŐ
Alkalmazási terület	Főleg részecske-sugárzás	bmilyen	bmilyen
Detektálási határfok	Részecskékre (α, β, n) közel 100 %, elmágn. Sugárzásra 1-2%	Ált. jó	Ált. jó, esetenként erős T-függés
Holtidő	< 1 ms	<1 μ s	<0.1 μ s
Ár	Alacsony	Drága kiegészítő egységek	Drága (+üzemeltetés)
Egyéb	Hosszú élettartam	Magas száml. seb.	A driftelt detektorokat használaton kívül is hűteni kell

69

Kötelező olvasmány:

Tankönyv (1997)
Radiokémia és izotóptechnika, 328-331, 334-338